

Trattner és Károlyi kalendáriumok

NYOMDÁSZATTÖRTÉNEI TÖREDÉKEK

Szerkeszti: Gécs Béla

Trattner János Tamás, a magyar származású bécsi udvari nyomdász, a híres 18–19. századi könyvnyomtató család nyomdaalapítója. Nagy üzleti szellemmel vezette Bécsben, Linzben, Triesztben és Zágrábban működő nyomdáit – amikor 1783-ban Mária Teréziától engedélyt kapott nyomda nyitására Pesten. A nyomda vezetését Trattner János Tamás testvérére, Trattner Mátyásra bízta.

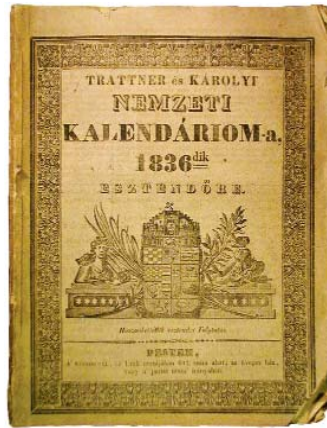
A pesti nyomda és kiadó kalendáriumok nyomtatásával és kiadásával indított. Az első nyolcadrét alakú kalendárium 1787-ben jelent meg.

Később Trattner Mátyás, fia keresztapjának bécsi testvérét bízta meg a pesti tipográfia vezetésével, aki szintén a Trattner János Tamás nevet viselte, és 1813-tól átvette a nyomdai vállalkozás irányítását is.

Ez időben a kalendáriumok kiadásában vezető helyen a győri Streibig nyomda állt. Mögötte Trattner János következett a maga évi 37 ezer kalendáriumával. A különös szakmai gonddal nyomtatott kalendáriumok jól jövedelmeztek. 1794-ben indult az „Ujdonnan új gazdaságbeli hazai kalendárium”. Benne a szokott kalendáriummi tárgyakon kívül: gazdaságbeli, közhasznú jegyzések, mulattató anekdoták, nyájas társasági dalok is szerepeltek. Tragikusan rövid alkotó élet után, 1824. március 24-én Trattner János Tamás meghalt.

A vállalkozást 80 éves apja egyedül vezette tovább, majd Trattner Mátyás veszi át a céget.

Az 1825. évre kiadott kalendárium „Legújabb statisztikai, gazdaságbeli, közhasznú és mulattató pesti nemzeti, vagyis hazai kalendárium” címen je-



lent meg. 1826-ban ismét változik a cím, a „Közhasznú és mulattató hazai vagy nemzeti kalendárium”-ra. A külső borítón szerepel a Trattner név, kinek nagy szerepe van a vásárlóközönség megtartásában. Trattner Mátyás 1828-ban bekövetkezett halála után veje, Károlyi István, királyi és táblai ügyvéd örökölte és vitte tovább az officinát és a kiadót.

Ettől kezdve szerepel a kalendáriumokban a Károlyi név. Ő adta ki a Trattner-féle kalendáriumok közül a különösen értékes, 1849-ben készült példányt, melynek külső borítóján

„A sajtószabadság második évében” büszke sor díszel. A naptári rész után következik az úgynevezett „Tiszti Kalendárium”, majd a „Vásári Lajstrom” az időpont megjelölésével. A külső borítók mindkét oldalán található könyvhirdetések, kalendáriumárúsító helyek és személyek nevei.

A naptári részbe befűzött jegyzetlapok a naptár tulajdonosának napi bejegyzéseire szolgáltak. Károlyi István 1863-ban hunyt el. A Károlyi család nagy nehézségek közepette viszi tovább a vállalkozást, majd végül 1867-ben potom pénzért eladják Bucsanszky Alajos nyomdásznak, aki tovább folytatja a kalendáriumok nyomtatását. A címet azonban megváltoztatja: „Megbővített közhasznú nemzeti kalendárium”-ra.

1878-ban Bucsanszkytól veje, Rózsa Kálmán örökölte a vállalatot, s a kalendáriumot „Nemzeti vagy hazai kalendárium” címmel adta ki 1915-ig.

Ritka kivétel az erősen változó korabeli kalendáriumkiadásban, hogy egy-egy fajta megérje a századik évfolyamot, különösen ennyi tulajdonosváltozás mellett.

A Trattner-féle kalendárium valós közönségigényt ismert fel és elégített ki. Az üzleti szempontból sikeres választás Trattner Mátyás több évtizedes gyakorlatias kiadói tapasztalatának volt köszönhető.